

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

УНИВЕРЗИТЕТСКИ БИЛТЕН

мај 2009 година
Штип

Број 20, 4 мај 2009 година

СОДРЖИНА

РЕФЕРАТ за избор на наставник во насловно звање доцент за наставно-научна област финансии и банкарство на Економскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип	3
РЕФЕРАТ за избор на асистент за наставно-научната област фитопатологија на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип	8
РЕФЕРАТ за избор на наставник во насловно звање во наставно-научната област молекуларна биологија на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип	15
РЕФЕРАТ за избор на наставник во насловно звање во наставно-научната област нематологија и интегрална заштита на растенијата на Земјоделскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип	27
РЕЦЕНЗИЈА за книгата „Фитопатологија“ (специјален дел) од авторите проф. д-р Филип Пејчиновски и проф. д-р Саша Митрев, предвидена како учебник по предметот Фитопатологија на Земјоделскиот факултет	32

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Главен и одговорен уредник: проф. д-р Саша Митрев
Уредници: проф. д-р Борис Крстев, м-р Ристо Костуранов
Лектор: Даница Гавриловска-Атанасовска
Техничко уредување: Славе Димитров

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО НАСЛОВНО ЗВАЊЕ ДОЦЕНТ ЗА НАСТАВНО-
НАУЧНАТА ОБЛАСТ ФИНАНСИИ И БАНКАРСТВО НА ЕКОНОМСКИОТ
ФАКУЛТЕТ ПРИ УНИВЕРЗИТЕТОТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП

Со Одлука бр. 1702-48/4 од 10.4.2009 год., донесена на 25. седница на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет, одржана на 10.4.2009 год., определени сме за членови на Рецензентската комисија за избор на еден наставник во насловно звање *доцент* за наставно-научна област *финансии и банкарство* на Економски факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Дневник“ и „Лајм“ од 14.3.2009 год. и во предвидениот рок се пријави кандидатката д-р Силвана Пашоска.

Врз основа на приложената документација и нашето познавање на кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Д-р Силвана Пашовска е родена на 23 ноември 1973 година во Прилеп. Основно и средно образование завршува во Прилеп. Во 1996 година дипломира на Економски факултет во Прилеп, при Универзитетот „Климент Охридски“ во Битола.

Веднаш по дипломирањето се запишува на постдипломски студии од областа на деловните финансии, каде што по положување на пропишаните испити го пријавува и го одбранува магистерскиот труд на тема „*Долгорочно финансирање на претпријатијата*“ на 15.12.1999 година, со што се стекнува со научен степен *магистер по економски науки* од областа на деловните финансии.

Во периодот од 2000 до 2003 година е ангажирана како демонстратор на група финансиски предмети - Економски факултет во Прилеп.

Во 2002 година пријавува тези за изработка на докторска дисертација под менторство на проф. д-р Тихомир Јовановски. На 2.12.2005 година ја одбранува докторската теза на тема „*Политиката на финансирање, дивидендната политика и степенот на нивната корелација во корпорациите-теоретски и апликативни аспекти*“ и со тоа се стекнува со научен степен *доктор по економски науки*.

Во 2004 година успешно ги положува испитите за педагошка доквалификација на Филозофски факултет при Универзитет „Св.Кирил и Методиј“ во Скопје.

Во периодот од 2005 до 2007 година работи во приватна фирма на сметководствено-финансиски работи, а од 20.2.2007 година е во редовен работен однос во Агенција за вработување - Центар за вработување во Прилеп, како раководител.

Од странски јазици ги користи францускиот и англискиот јазик.

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

Во периодот од 2000 до 2003 година, д-р Силвана Пашовска е работно ангажирана како демонстратор на Економскиот факултет во Прилеп, на група финансиски предмети (Финансиски менаџмент, Финансиски систем, Финансиска теорија и политика, Деловни финансии).

Покажува голем интерес за научноистражувачката работа, што јасно се гледа од списокот на трудови што е доставен до Комисијата.

Позначајни се издвојуваат следниве трудови:

1. Политика на финансирање и дивидендна политика во корпорациите – книга објавена во декември 2007 година;
2. Можни алтернативи за намалување на ризиците од промена на каматните стапки – труд објавен во септември 2007 година;
3. Стратегиски фактори за деловен успех – труд објавен во јануари 2006 година;
4. Дивидендна политика и политика на динамичен стопански развој – труд објавен во јануари 2006 година;
5. Значајни аспекти на анализата на Country ризикот – труд објавен во јули 2006 година.

Евалуација на трудот со реден број 1 – Политика на финансирање и дивидендна политика во корпорациите – декември 2007 година

Во трудот е даден современ теоретски осврт за финансиската стратегија и тактика на корпорациите, за структурата на капиталот и неговата функција при основање, работење и развој на корпорацијата. Притоа е дадена сеопфатна анализа на политиката на кусорочно, среднорочно и долгорочно финансирање, на ризиците и управувачките опции при планирање на потребниот капитал и на структурата на финансискиот пазар со посебен осврт на пазарот на капитал, односно берзата на долгорочни хартии од вредност.

Корпорациите во современи услови на стопанисување се доминантна форма на производство – се разбира не според бројноста, туку според фактичката економска моќ – учеството во формирањето на општествениот производ, во вработувањето, извозот, поседувањето и трансферот на технологија. Корпорациите денес се многу популарни во земјите со развиена пазарна економија од проста причина што манифестираат низа предности пред другите форми на организација на производството. Станува збор за вонредно ефикасен метод на прибирање на слободен паричен капитал, кој овозможува корпорацијата практично преку ноќ да го мобилизира и економски да го насочи слободниот капитал на десетици и стотици илјади луѓе. Благодарение на низата предности корпорациите се во можност да обезбедат и висококвалитетен менаџмент, како и да имаат силни развојно-истражувачки служби и полесен пристап до другите извори на финансирање.

Посебен простор им е посветен на функциите на пазарот на капитал и на неговиот најзначаен сегмент-берзата на долгорочни хартии од вредност како „срцевина“ на современите пазарни стопанства.

Посебен предмет на истражување се целите и задачите на дивидендната политика, нејзиното дејствување во функција на финансиска стабилност и успешност во работењето на корпорациите, политиката на исплата на дивиденда и нејзиното вреднување, како и релевантноста на одлуките на дивидендната политика.

Д-р Силвана Пашовска доаѓа до сознание дека одлуката за дивидендната политика не е независна одлука, туку напротив, таа се донесува заедно со одлуката за структурата на трошењето на капиталот. Нема сомнение дека висината и стабилноста на дивидендните исплати претставува централен проблем на оваа политика чие успешно решавање значи правилно формулирање на успешна дивидендна политика и носење на одлуки кои ќе ги водат корпорациите кон остварување на поставените цели.

Проблематиката што е обработувана во овој труд се базира на современ научен, во исто време и актуелен пристап во студиската анализа на поголема група меѓусебно зависни прашања од областа на политиката на финансирање и финансиската стратегија, дивидендната политика и степенот на корелација меѓу инвестициската и дивидендната политика. Научниот пристап во обработката на овие прашања во голема мера придонесува трудот во себе да содржи современ, актуелен, интересен и оригинален пристап.

Евалуација на трудот со реден број 2 – Можни алтернативи за намалување на ризиците од промена на каматните стапки

Анализата и истражувањето на алтернативите за намалување на ризиците од промена на каматните стапки се многу важен сегмент од политиката на финансирање на корпорациите, пред сè поради фактот што обезбедувањето т.е. осигурувањето од ризикот од промена на каматната стапка придонесува за имунизирање на постојните или идните каматни позиции.

Корпорацијата и добриот корпоративски тим може да користи алтернатива на дефанзивен менаџмент (да ги насочи своите средства кон инвестирање на пазарот на пари во хартии од вредност со фиксна каматна стапка), алтернатива на пасивен менаџмент (претпријатието ги плаќа достасаните кредити или инвестиции по каматна стапка што ја нуди пазарот) или пак алтернатива на активен менаџмент (за активно регулирање на ризикот од промена на каматните стапки).

Посебен акцент при обработката на оваа проблематика е ставен на техниките на осигурување на каматните ризици, односно на микрохеџирањето, макрохеџирањето и портфолио концептот. Со анализата на договорите за осигурување од каматни ризици се потенцира дека тие се склучуваат заради осигурување на специфични финансиски и инвестициски проекти, со што се дава можност за калкулирање со позициите изложени на промена на каматните стапки (пр. некој кредит или кредитен пакет). Употребата на различните каматни деривативни производи (каматни свапови, каматни опции, каматни futures) овозможува активен менаџмент на каматните ризици без менување на базичните договори.

Евалуација на трудот под реден број 3 – Стратегиски фактори за деловен успех

Научниот пристап при разработката на факторите кои го детерминираат деловниот успех на претпријатијата, дава јасна претстава за сите внатрешни и надворешни фактори и бариери кои можат да се најдат:

- на пазарот (адаптација на промената на потребите, зголемување на пазарното учество, продор на нови пазари, избор на канали на продажба, влијание на политиката на цени, заострување на конкуренцијата);
- во техничката област (истражување и развој, нови инвестиции, користење на неискористените капацитети);
- во производството (подобрување на старите производи, нови суровини и материјали, комплетирање на продажните програми);
- во областа на кадри (пораст на стручна работна сила);
- во финансиската област (разни видови влијанија на финансирањето).

Во овој труд авторот успеал да го истакне влијанието на субјективните фактори за деловен успех, односно способноста на менаџерските тимови да ги искористат можностите кои им стојат на располагање. Посебно е важен нивниот квалитативен и квантитативен работен потенцијал, степенот на искористеност на нивните психички способности, знаењата и искуствата, склоноста кон ризик, способноста за прибавување, пренесување и искористување на информациите.

Како посебно влијателни фактори кои го детерминираат деловниот успех на претпријатијата авторот ги потенцира: знаењето, талентот за одлучување, аналитичката способност, креативност, интуитивна оценка, самодоверба, емоционална стабилност и способност за водење.

Сите претходно споменати фактори треба да се разгледаат:

Прво, од аспект на потенцијалниот раст и развој (намалена побарувачка, регулативни рестрикции за раст и развој, општиот макроекономски амбиент).

Второ од аспект на ориентацијата и спремноста за раст и развој (недостаток на стручност кај управувачкиот кадар, недостаток на обртни средства, свесно избегнување

на растот и развојот, непостоење на координација меѓу производството и маркетингот, недостаток од истражување на пазарот, неспособност за контролирање на поголема комплексност и разновидност во работењето).

Кога на ваков начин се анализираат факторите и бариерите кои го ограничуваат растот и развојот се добива претстава за нивното вистинско значење и акцентот се става на поттикнување на позитивните фактори и отстранување (ублажување на негативните).

Евалуација на трудот со реден број 4 – Дивидендната политика и политиката на динамичен стопански развој

Поаѓајќи од фактот дека дивидендната политика претставува фактор кој ја детерминира распределбата на нето-добивката на дивиденда и акумулирана добивка, овој труд има исклучителна важност, пред сè, поради фактот што разработува дел од прашањата за дивидендната политика. Имено станува збор за следните прашања: дали проблемите во врска со дивидендата се значајни за корпорацијата, како во практиката се решава проблемот на распределбата на дивиденда, дали дивидендната политика може да влијае на промената на пазарните цени на акциите на корпорацијата, односно на промената на нејзината пазарна вредност.

Практиката покажува дека зголемувањето на дивидендата значително влијае на порастот на пазарните цени на акциите, за што авторот ќе забележи дека тој ефект не е својствен на дивидендата сама по себе, туку се работи за т.н. информациска содржина на дивидендата. Врз основа на промената на дивидендата, акционерите очекуваат и идни промени на нето-добивката, поради што на порастот на дивиденда се гледа како на позитивен сигнал за инвеститорите, кој ќе предизвика пораст на пазарните цени на акциите.

Во врска со информацискиот карактер на дивидендата, во трудот се нагласува дека исплатата или порастот на дивидендата е скапо средство за соопштување на информации на пазарот (поради данокот на личните приходи на акционерите и трошоците кои настануваат поради порастот на екстерните извори на финансирање, заради одржување на ликвидноста).

Меѓутоа, во светот на неизвесност во кој се игнорираат вербалните докажувања, информациската содржина на дивидендата има сосема јасно значење. Корпорацијата ќе биде атрактивна за оние акционери кои преферираат редовни исплати на стабилни дивиденди, бидејќи тоа значи дека корпорацијата е стабилна и навремено ги исплаќа вкупните обврски. Оние акционери кои преферираат пораст на капиталната добивка поради пораст на пазарните цени на обичните акции поатрактивно ќе биде да вложуваат во корпорации кои реинвестираат значаен дел од нето добивката.

На прашањето: зошто акционерот го вложува својот капитал во некое корпоративно претпријатие? авторот констатира дека негов мотив е да добие принос поголем од приносот во кое било алтернативно вложување и да добие принос во вид на разлика меѓу почетната куповна и крајната продажна цена на акцијата. За тоа да го оствари акционерот има активен однос спрема корпорацијата преку правото на управување, одлучување за витални прашања - развој интегрирање, дезинтегрирање, распределба, избор на менаџери итн. Сето тоа се прави со цел корпорацијата континуирано да работи рантабилно, да остварува профит и дел да одделува за акционерите во вид на дивиденда.

Евалуација на трудот со реден број 5 – Значајни аспекти во анализата на Country ризикот

При анализирањето на оваа проблематика д-р Силвана Пашовска поаѓа од веројатноста дека во некои земји заради политички, правни, економски или социјални збиднувања, може да дојде до ситуација должниците да бидат спречени да ги извршуваат своите финансиски обврски кон странство.

Успешната анализа на земјата подразбира оценка на економската структура, пазарот и останатите надворешни фактори, монетарната политика, меѓународната ликвидност и внатрешниот и надворешно-политичкиот развоток. Монетарните нарушувања можат да имаат влијание врз потрошувачката и штедењето, формирањето на капиталот и распределбата на добивката, поради што најважниот дел од оваа анализа се однесува на монетарниот сектор.

За успешна анализа на Country ризикот покрај структуралниот, надворешниот, економскиот, политичкиот и аспектот на ликвидноста, посебно е значајно да се земат предвид и монетарните фактори (порастот на паричната понуда), невработеноста, стапката на инфлација и реализираниот пораст на номиналниот општествен производ.

Всушност, проценувањето на економските и политичките фактори што влијаат врз можноста земјата да создаде доволно средства за да ги отплати странските долгови како што доаѓаат за отплатување, ја претставува суштината на овој ризик за чие запознавање банката мора да развие информациски систем со кој ќе се опфатат сите форми на изложување на ризик (заеми, инвестиции), нивната класификација според видот, рокот на доставување, должникот и сл.

Во трудот авторот укажува на фактот дека со меѓународното зајмување големите светски банки реализираат големи профити, а ризикот од загуби го намалуваат со диверзификација на странското зајмување според земјите и видот на клиентите.

МИСЛЕЊЕ И ПРЕДЛОГ

Имајќи го предвид научноистражувачкиот и стручниот труд на д-р Силвана Пашоска, Комисијата стекна впечаток дека таа постигнала значајни резултати.

Во своите трудови кандидатката покажува перцепција за избор на актуелни економски теми, што со нивно просторно и временско лоцирање ги прави уште поактуелни.

Комисијата констатира дека кандидатката д-р Силвана Пашоска ги исполнува условите според Конкурсот.

Исто така, комисијата констатира дека кандидатката има објавено бројни научни и стручни трудови со кои се повеќе го свртува вниманието на научната и стручната јавност.

Имајќи го предвид гореизнесеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Економскиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ да ја избере **д-р Силвана Пашоска** за наставник во насловно-научно звање **доцент** во научната област **банкарство-финансии**.

Рецензентска комисија

Доц. д-р Ристо Фотов, претседател, с.р.

Проф. д-р Трајче Мицески, член, с.р.

Проф. д-р Милан Илиески, с.р.